

Toespraak van Coen van de Ven, winnaar Anne Vondelingprijs over 2025.

Op 26 maart won politiek journalist Coen van de Ven de Anne Vondelingprijs. Hij heeft 'alle grote verhalen van de recente politieke tijd' geschreven, aldus de jury. Dit is zijn aanvaardingsspeech.

Een paar weken geleden sneerde een Kamerlid naar dagbladcollega's van mij dat zij – ik citeer – een 'linkse kutkrant' maken. Een kutkrant die hij 'met elke vezel' in zijn 'lijf' haat.

Nou kunt u denken: tsjonge, die Van de Ven van dat nette weekblad krijgt net de Anne Vondelingprijs. Moet hij dat echt vieren met zulk onparlementair taalgebruik? Maar dat is precies mijn punt.

Dit is parlementair taalgebruik. Uitgesproken door een verre opvolger van Anne Vondeling – die juist zo hechte aan heldere en begrijpelijke taal.

En ja, je kunt natuurlijk beargumenteren dat de woorden van Martin Bosma, want over hem had ik het zojuist, helder en begrijpelijk zijn. Maar dit bedoelde Vondeling volgens mij niet. De essentie van wat Vondeling bedoelde was dat de complexiteit die een democratie kenmerkt door taal toegankelijk gemaakt moet worden.

Taal als middel om democratie te vergroten en te versterken, niet te ondergraven.

Het incident rondom dagblad *Trouw* gaat voor mij eigenlijk niet om een paar scheldwoorden – preuts ben ik niet – maar het raakt voor mij een vraagstuk dat veel belangrijker is: hoe blijf je ernstig en serieus in een politiek tijdsgewricht dat zelf zo weinig ernstig lijkt? Hoe waak je voor cynisme en defaitisme als de politiek zelf niet meer serieus lijkt? Ik heb het voor de helderheid over de periode Schoof.

Toen ik 4,5 jaar geleden namens *De Groene Amsterdammer* naar Den Haag ging vroeg ik mijn hoofdredacteur om mij terug te roepen zodra ik cynisch begon te klinken. Of mijn nieuwsgierigheid begon te verliezen. Ik wilde niet het soort Haagse duider worden dat bij elke ontwikkeling eerst heel diep zucht, daarna mompelt dat hij het al vijf keer heeft gezien om vervolgens dan toch maar weer iets te gaan schrijven.

Dat gunde ik de lezer niet, mijzelf niet en ook politici niet. Wat ik niet had voorzien was dat het niet sleetsheid of gewenning was dat soms ontmoedigde, maar juist een te veel aan sensatie en reuring.

Vorige week sprak ik een verslaggever van *de Volkskrant* en een verslaggever van *Trouw* en zij hadden hetzelfde gevoeld. Zij hadden net als ik overwogen om tijdelijk iets anders te doen. Ergens was dat een opluchting – ik was niet de enige – en tegelijkertijd was het ook een waarschuwing. Populisme en de bestuurlijke experimenten van populistten putten niet alleen in een verrassend hoog tempo politieke instituties uit, maar ook journalisten.

De stukken over democratisch vandalisme waren wel getikt, we hadden al uitvoerig beschreven hoe het Kabinet Schoof het minst productieve kabinet van deze eeuw was. Er werd vooral géén beleid gemaakt. Behalve dat leek er niet zoveel meer te vertellen in dit gebouw.

Ondertussen bleef wederhoor steeds vaker onbeantwoord, onthullende onderzoeksjournalistiek werd minder vaak opgevolgd door parlementaire ophef. De periode onder het kabinet Schoof mondde uit in een journalistieke woestijn. Niet omdat er geen journalistiek meer werd bedreven, dat gebeurde volop, maar omdat de andere kant – de politieke kant – niet meer meedeed.

Het is een ongemakkelijke waarheid voor journalisten maar journalistiek, hoe kritisch en onafhankelijk ook, is zeer afhankelijk van de eerbied die machthebbers ervoor opbrengen.

Wij kunnen onthullen wat we willen maar het krijgt pas tractie als de andere kant zich ertoe gaat verhouden.

Geert Mak, ooit redacteur van *De Groene Amsterdammer*, heeft eens gezegd dat journalisten uiteindelijk spionnen van de Koning zijn. Daarmee bedoelde hij niet dat we aan hetzelfde touw trekken en ook zeker niet dat pers en politiek bevriend moeten raken. Zeker niet, ze hebben andere rollen.

Maar wat Geert Mak wel bedoelde: journalisten speuren het land af, schijnen hun licht op dat wat uitgelicht moet worden, in de hoop dat machthebbers hun alarmistische berichten oppakken en serieus nemen.

Het is een rollenscheiding die gebaad is bij professionele afstand én bij de stilzwijgende afspraak dat je elkaar serieus neemt. Het is zelfs de reden dat ik altijd een hekel heb gehad aan het idee van ‘constructieve journalistiek’.

Juist de dualistische vorm van journalistiek waarbij journalisten en politici de degen kruisen maar elkaar in dat spel ernstig nemen is wat leidt tot een betere en interessantere democratie.

De erkenning van die gedachte las ik terug in de zinnen die de jury van de Anne Vondelingprijs vorige week al met mij en de buitenwereld deelde. Ze prijzen mijn

stukken over de fusie op links en het boek dat daaruit voortkwam. Maar ze hebben het ook over mijn stukken waarin ik de ondergang van Pieter Omtzigt, het nieuwe D66 van Rob Jetten en de wederopstanding van het CDA onder Henri Bontenbal beschrijf.

Na het nieuws dat ik deze prijs in ontvangst mag nemen, viel mij plots in wat al deze verhalen gemeen hebben. Ze konden gemaakt worden omdat de mensen waarover die verhalen gaan zich laten bespieden. Omdat ze openbare partijcongressen houden, omdat ze zich laten bevragen en omdat je dichtbij ze kunt komen.

Zo somber als ik de afgelopen jaren was over hoe heftig de politieke cultuur van populistische de serieuze journalistiek beschadigt, zo vrolijk ben ik over hoe de meerderheid van de Nederlandse politiek nog altijd wordt bevolkt door democraten. Of het nou liberalen, sociaaldemocraten, christendemocraten of een van de talloze aftakkingen betreft die daaraan zijn ontsproten.

Het heeft mij sinds mijn komst naar Den Haag altijd verrast hoe zelfs na kritische gesprekken en het opschrijven van ongemakkelijke waarheden deuren altijd open bleven gaan.

Het is de ongemakkelijke waarheid, maar mijn journalistiek, de journalistiek die vandaag wordt geprezen, bestaat bij de gratie van dat ongrijpbare stelsel van fatsoensnormen en wederzijdse erkenning dat we elkaar serieus nemen.

Nergens in dit gebouw is vastgelegd dat een politicus antwoord moet geven op vragen van journalisten. Er bestaan geen regels om in te gaan op wederhoor. Als je als voormalige Kamervoorzitter collega's van mij toebijt dat zij een "kutkrant" maken dan kan dat, dan mag zelfs dat.

Ook dat is niet verboden. Maar net als bij alle waarschuwingen over democratische erosie van de afgelopen jaren geldt ook hier dat taal het eerste wapen is en de echte schade pas veel later volgt.

In dat licht heb ik nog een laatste punt dat ik vandaag genoemd wil hebben. En het is een vrolijk punt, geen zorgen. Want naast dat democratisch ethos is er de laatste jaren nog iets geweest dat voorwaardelijk was voor alles dat ik professioneel doe. En dat is het weekblad waarvoor ik werk.

Terwijl er in de journalistiek veel wordt gesomberd over AI, over ontleding en bij dagbladen terecht wordt geklaagd over Belgische aandeelhouders die winsten onttrekken aan redacties, ben ik een gelukvogel.

De Groene Amsterdammer is uniek. Het bestuurt zichzelf en is van niemand afhankelijk. Het is schaamteloos en compromisloos inhoudelijk. Het doet aan

hoog cultuur en politieke theorie, maar zonder dat te combineren met de vervelende sfeer van zelfgenoegzaamheid, moralisme of wereldvreemdheid.

Om in de geest van Vondeling te spreken: taal is er het middel om complexiteit toegankelijk te maken en om de wereld te ontwarren.

Henk Hofland zei ooit over *De Groene* dat ook de elite een clubblaadje nodig heeft, maar inmiddels is dat clubblaadje allang uit haar isolement bevrijd. Het nadert de vijftigduizend betalende lezers en is daarmee een van de zeer weinige voorbeelden van printmedia in de lage landen dat al lange tijd gestaag groeit.

Ook dat komt door cultuur. Door een hoofdredacteur, Xandra Schutte, die in de wekelijkse vergadering het ons verbiedt om het ooit over leescijfers te hebben. En die ons aanmoedigt om alleen over dat te schrijven wat er werkelijk toe doet, en over dat wat werkelijk van waarde is.

In mijn derde week dat ik bij redactie werkte maakte ik mij ooit zorgen over of ik wel 'productief' genoeg was, dus klopte ik bij haar aan. Wat mijn deadline was? Ze keek op en zei kalm: 'wanneer het af is'.

Sterker nog, steeds als er weer een krant is met een mooie zaterdagbijlage die de diepgang van de Groene benadert, is het Xandra die aankondigt dat wij nóg diepgravender moeten zijn en dat wij nog een stapje meer de niche in moeten. Niet om onszelf daarin op te sluiten, maar omdat er kennelijk met taal weer een stukje terrein te winnen is.

Als we vandaag mijn journalistiek vieren, dan graag ook die van *De Groene Amsterdammer*.

Dit is de volledige toespraak, een enifszins ingekorte versie werd op 26 maart uitgesproken in Nieuwspoor.